

АКТУАЛЬНІ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

УДК 61:02-12/1057-3

ВИРІШЕННЯ СИТУАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ ШЛЯХОМ РЕКОНСТРУКЦІЇ УМОВ ТА ОБСТАВИН ЗАПОДІЯННЯ УШКОДЖЕНЬ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

В.В. Войченко, В.В. В'юн

Дніпропетровське обласне бюро судово-медичної експертизи

Резюме. У статті викладені актуальні питання щодо використання цифрових технологій при встановленні виду й механізму утворення ушкоджень під час відтворення обставин подій.

Ключові слова: судово-медична експертиза, ідентифікація ушкоджень, цифрові технології.

ВСТУП. Ще з середини 60-х років минулого століття в криміналістичній літературі з'явився термін «ситуаційна експертиза». В деяких експертних закладах системи охорони здоров'я України (а також і близького зарубіжжя) така експертиза йменується як ситуалогічна.

Згідно з п.2.1. «Правил проведення судово-медичних експертиз / і досліджень/ у відділеннях судово-медичної криміналістики Бюро СМЕ» (Наказ МОЗ України №6) за характером вирішуваних завдань експертизи, що виконуються у відділенні, розподіляються на чотири основні групи: діагностичні, ідентифікаційні, ситуаційні та комбіновані.

Результати ситуаційної експертизи є високоефективним засобом доведення об'єктивних даних та сприяють закріпленню доказової слідчої бази. Але на даний момент немає загальноприйнятих затверджених методик, на підставі яких експерт може обґрунтовано і об'єктивно стверджувати про можливість чи неможливість утворення ушкоджень за певних умов. Це призводить до того, що експерти у повсякденній практиці користуються вірогідною формою складання висновку, підґрунтям для яких є не наукові знання, а власне суб'єктивне сприйняття та розуміння події.

Однак, на сьогодні існує можливість проведення судово-медичного експерта з відносно пасивної констатуючої ролі на більш активну позицію особи, яка може аргументовано і, що головне, обґрунтовано впливати на вирішення слідчих питань шляхом дослідження та оцінки слідчих версій. Інструментом для цього є ситуаційна експертиза.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

1. Визначення поняття ситуаційної експертизи. Ситуація – це сукупність обставин: розташування учасників подій в просторі та в часі, а також обстановка подій в динаміці. В експертній практиці під ситуацією також слід розуміти комплекс властивостей травмуючого предмету (або фактору),

механізм утворення ушкоджень, і умови скоєння злочину. Спрощена схема вищезазначеного така: «ситуація – ушкодження», тобто, чи могло бути заподіяне конкретне пошкодження в заданій ситуації.

Головним завданням ситуаційної експертизи є встановлення можливих варіантів або істинної динаміки спричинення тілесних ушкоджень. Тому, ситуаційна судово-медична експертиза носить синтезуючий характер, в рамках проведення якої інтегруються (поєднуються) результати раніше проведених діагностичних, ідентифікаційних, класифікаційних досліджень і, таким чином, вона є самостійним завданням.

2. Основні моменти проведення ситуаційних експертиз (методологія).

Організаційні та методичні аспекти ситуаційних експертиз мають виражену специфіку і певну новизну як для слідчої, так і судово-медичної практики. Виконання ситуаційних експертиз потребує дотримання певного алгоритму (послідовності) досліджень і встановлення меж компетенції, в рамках яких вирішуються експертні питання.

Об'єктами ситуаційних експертиз є:

- 1) матеріали кримінальних справ, завершені судово-медичні і криміналістичні експертизи;
- 2) матеріали слідчих і експертних експериментів;
- 3) об'єкти раніше проведених експертиз (предмети одягу, біологічні зразки з ушкодженнями, знаряддя травми, транспортні засоби, фото- і відеоматеріали, тощо);
- 4) фактичні учасники подій і статисти;
- 5) місце пригоди або максимально наближена за параметрами імітація місця пригоди та інше.

Ситуалогічні експертизи за характером вирішуваних завдань розподіляються на дві основні групи:

1. Реконструкція механізму спричинення тілесних ушкоджень.
2. Реконструкція механізму, умов та обставин спричинення тілесних ушкоджень.

В рамках першої — вирішуються діагностичні, класифікаційні, ідентифікаційні завдання. Наприклад, при вогнепальних ушкодженнях - встановлення факту вогнепальної травми; визначення кількості ушкоджень; дистанція пострілу; локалізація

вхідних та вихідних ран; напрямку каналу поранення; виду зброї, боєприпасів, тощо.

В рамках другої — у наведеному прикладі / при вогнепальній травмі/ вирішується більш широке коло питань (частіше при комплексних експертизах) - це встановлення місця заподіяння пострілів, їх послідовність, положення зброї, визначення місцезнаходження, пози, взаємного розташування учасників подій, тощо.

Головне питання, що ставиться перед судово-медичним експертом, може бути сформульоване в наступній редакції: «Чи могли бути заподіяні тілесні ушкодження при обставинах, зазначених звинуваченим (потерпілим, свідком)? Чи відповідають їх свідченням характер, локалізація, кількість, механізм утворення ушкоджень?». І, зазвичай, аргументованого виключення, або висновків, що припускають вірогідність тієї чи іншої версії, буває достатньо, щоб прийняти органом дізнання те чи інше рішення по справі.

3. Методи моделювання (інструментарій).

У судово-медичній експертизі існують достатньо об'єктивні, загальноприйняті методи проведення ситуаційної експертизи, але вони у ряді випадків є недостатньо наочними і інформативними. Це визначає необхідність впровадження додаткових практичних прийомів при вирішенні ситуаційних завдань, а саме - застосування різних методів моделювання з фіксацією його етапів та кінцевих результатів. Оформлення наглядних таблиць з фотознімками, схемами, малюнками, графіками значно полегшує сприйняття доволі складного матеріалу. Тому, при проведенні ситуаційних експертиз широко застосовуються методи моделювання з використанням цифрових технологій: метод фотомонтажу (фотоаплікації), графічне сполучення (накладення) растрових зображень, цифрова обробка фото-, кіно-, відеозображень, методи анімації, комп'ютерні програми для роботи з 3D графікою та інші.

4. Розгляд конкретних прикладів ситуаційних експертних досліджень. Ситуаційні експертизи на сьогоднішній день складають близь-

ко 15% від загальної кількості експертиз та досліджень, які виконуються у відділенні судово-медичної криміналістики Дніпропетровського обл. бюро СМЕ. Більшість їх проводять в рамках повторних комісійних або комплексних експертиз. За підрахунками, близько 45% від загальної кількості повторних комісійних експертиз проводились дослідження по реконструкції механізму та обставин спричинення тілесних ушкоджень.

Настільки наглядні, високоінформативні, та доказові вище наведені методи моделювання при виконанні ситуаційних експертиз, показують наступні приклади із експертної практики.

Злочинні події відбувались в залі молодіжного кафе. З показів потерпілої та свідків (відвідувачів кафе): чоловік на підпитку кавказької національності на підґрунті сварки схватив за шийку гр-ку *Л.* та намагався, таким чином, підняти і виштовхнути її із-за столу. Одночасно другий молодик /приятель кавказця/, допомагаючи нападнику, наніс удар по опорній лівій нозі дівчини. Поєднаними зусиллями чоловікам все ж таки вдалося витягнути із-за столу та кинути непокірливу дівчину на підлогу. Після чого чоловік кавказької національності навмисне наніс другий удар зверху – вниз лівою ногою по лівій нозі потерпілої, яка вже лежала на підлозі лицем доверху.

На вирішення перед експертами були поставлені ситуалогічні питання:

- 1) Який механізм утворення перелому?
- 2) Які умови спричинення тілесних ушкоджень? (Тобто, хто із двох фігурантів спричинив перелом кісток лівої гомілки?)

В рамках ситуаційного дослідження по реконструкції умов і обставин подій, проведеного за матеріалами справи, було встановлено наступне:

По-перше: У гр-ки *Л.* мали місце (мал. 1, 2) закриті уламкові переломи діафізів нижньої третини обох кісток лівої гомілки, з помірним зміщенням.

По-друге: Діагностовано, що переломи кісток лівої гомілки виникли одночасно, внаслідок потужного навантаження в зовнішню-задню поверхню нижньої третини гомілки масивним тупим предметом. (мал. 3).

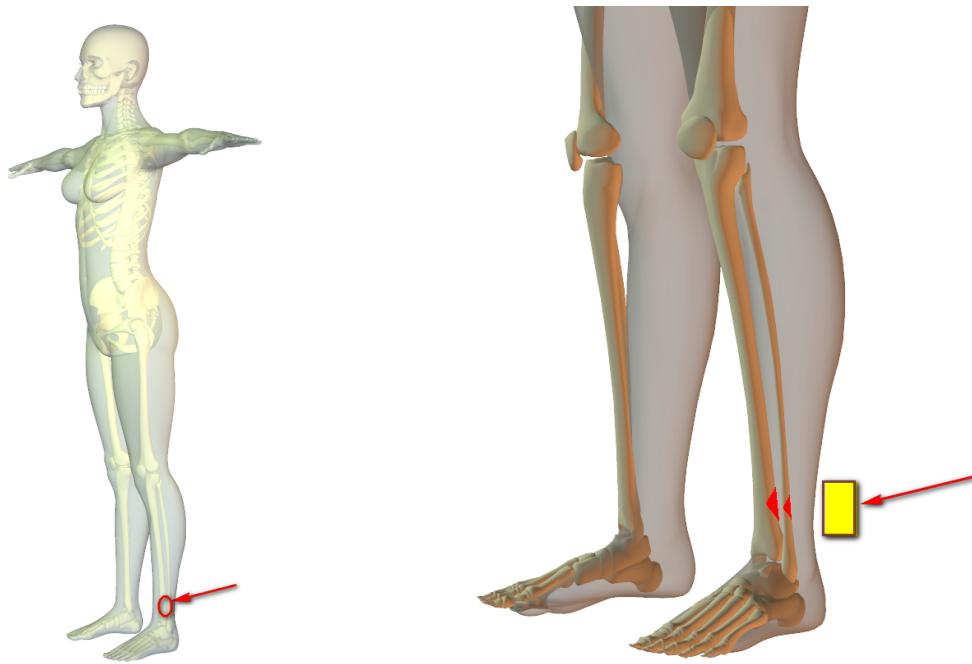

Б

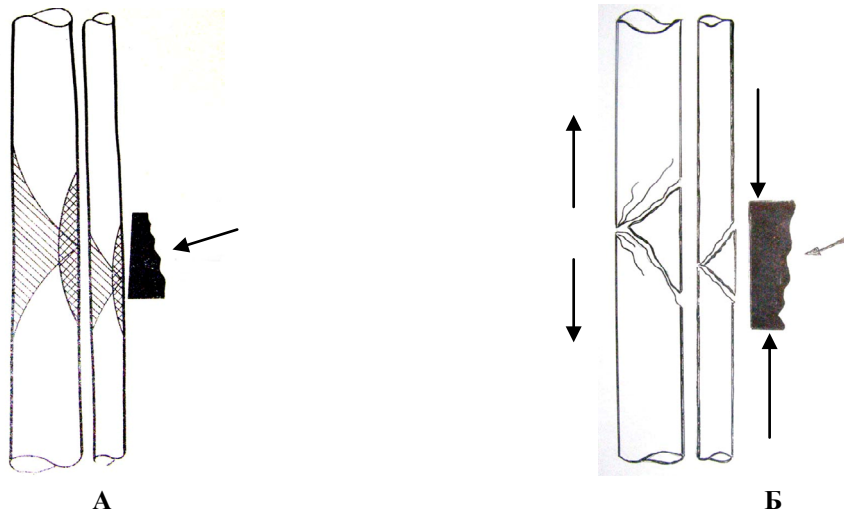

А

Мал.1 Фоторепродукція з рентгенограм кісток лівої гомілки потерпілої (А), інвертований (позитивний) фотознімок рентгенограми з розміченими уламковими переломами кісток лівої гомілки (Б).

Мал. 2 Схематичне зображення локалізації та характеру ушкоджень кісток скелету потерпілої

Мал. 3. Схематичне зображення прогнозованого механізму утворення прямих (локальних) уламкових переломів кісток лівої гомілки внаслідок потужного зовнішнього навантаження в зовнішню-задню поверхню нижньої третини гомілки масивним тупим твердим предметом, з обмеженою контактуючою поверхнею.

По-третє: Переломи були заподіяні в момент нанесення першого удару (ногою молодика), коли *Л.* сиділа на стільці, а її ліва нога знаходилась в положенні упору в підлогу (мал. 4 А-В).

В

Г

Мал. 4. Реконструкція обставин подій (методом 3D моделювання). Відповідно до механізму утворення уламкових переломів кісток лівої ноги у потерпілої, був відтворений момент нанесення першого удару в зовнішню-задню поверхню нижньої третини гомілки Л. (А,Б,В).

По-четверте: Із попереднього витікає, що утворення переломів кісток лівої гомілки в момент повторного удару (ногою кавказця), при знаходженні Л. на підлозі лицем уверх, виключається (мал. 4 Г).

Отже, на основі ретельного аналізу матеріалів справи і проведеного ситуаційного дослідження був встановлений механізм та обставини утворення перелому гомілки у гр. Л.

ВИСНОВОК

Таким чином, застосування новітніх методів комп'ютерного моделювання розширює експертні можливості при вирішенні ситуаційних завдань шляхом реконструкції умов та обставин заподіяння ушкоджень, надаючи експертним висновкам більшої об'єктивності і наочності.

Література

1. **Гончаренко В.И.** Экспертизы в судебной практике / В.И. Гончаренко, В.Е. Варфоломеева и др. // Изд-во «Вища школа». - 1987. - с.8-12.
2. **Босхомоджуева С.А.** «Использование метода совмещения изображений при решении ситуационных задач» / С.А. Босхомоджуева // Судебно-медицинская экспертиза. - 2010 - №1. С. 36-37.
3. **Томилин В.В.** «Медико-криминалистическая идентификация» /В.В.Томилин и др. // ИНФРА. М-НОРМА. - 2000. - С.185-187.
4. **Зеньковский В.А.** «3D моделирование. Работаем в Poser» / В.А. Зеньковский // М.: СОЛОН – ПРЕСС, 2008.- 326 с.
5. **Ратнер П.** «Трёхмерное 3D моделирование и анимация человека. Создание людей в 3ds max» / Питер Ратнер // 2-е издание. 2005. – 232 с.

РЕШЕНИЕ СИТУАЦИОННЫХ ЗАДАЧ ПУТЕМ РЕКОНСТРУКЦИИ УСЛОВИЙ И ОБСТОЯТЕЛЬСТВ ПОВРЕЖДЕНИЙ НА ОСНОВЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Войченко В.В., В'юн В.В.

Резюме. В статье изложены возможности решения ситуационных задач путем реконструкции условий и обстоятельств повреждений путем использования цифровых технологий.

Ключевые слова: судебно-медицинская экспертиза, идентификация повреждений, цифровые технологии.

USING OF DIGITAL TECHNOLOGIES FOR LEADTHROUGH OF SITUATIONAL EXPERTIS

Voychenko V.V., V'yun V.V.

Summary. Aktual'nye questions, touching using of digital technologies for establishment of kind and mechanism of formation of damages during reproducing of circumstances of incident, are expounded

in the article.

Keywords: forensic medicine, authentication of damages, digital technologies.